

De parkkiosk in Oostende (1)

Vincent Duflou

INLEIDING

De muziekkiosk was ooit eens een veelvuldig voorkomend architecturaal element in het stadsbeeld. Ook in Oostende (1) stonden destijds heel wat kiosken opgesteld. Zowat elke wijk of buurt had zijn eigen kiosk. Zoals verder zal blijken was het beschikken over een muziekkiosk een must. Voor Oostende waren dat doorgaans geen vaste of permanente kiosken, maar tijdelijke kleine houten muziekkiosken die voor de duur van het seizoen - de periode van Pasen tot september - her en der op belangrijke plaatsen in de stad werden opgetrokken.

Zo stond er in onze badstad onder meer ooit een kiosk :

- op het Gemeenteplein (nu Leopold I-plein ;
- op het Vandersweepplein (nu Ernest Feysplein) ;
- in de Raversijdestraat ;
- in het Maria-Hendrikapark ;
- aan de Vlaggenstok (thans Zeeliedenmonument) ;
- op de zeedijk in Mariakerke ;
- ter hoogte van het Casino-Kursaal ;
- op Petit Paris ;
- op de hoek van de Sterstraat en de Nieuwpoortsesteenweg ;
- op het Mac Leodplein ;
- op het Gerechtsplein;
- op het binnenplein van de Wellingtonrenbaan

Op vandaag is onze stad nog twee muziekkiosken arm of rijk – het hangt af hoe men het bekijkt – een kiosk in eclectische stijl op het Wapenplein en een kiosk in het Leopoldpark. Beide zijn vaste constructies.

Wel bestaan er plannen om in het kader van de heraanleg van het Sint-Catharinaplein een nieuwe kiosk in de groenpartij aldaar in te

planten. Die zal worden aangewend bij de organisatie van wijkfeesten. De kostprijs wordt geraamd op 900.000 fr.

Aansluitend op mijn reeks artikelen over verdwenen monumenten uit het Leopoldpark, leek het mij een leuke uitdaging om te grasduinen in de geschiedenis van de kiosk en het concertgebeuren in het Leopoldpark van Oostende.

De geschiedenis van een muziekkiosk achterhalen heeft slechts zin wanneer men deze ook schetst in het licht van de rol die de muziekkiosk vervulde in het sociale, economische en culurele leven van de 19de en 20ste eeuw.

X
X X

HET FENOMEEN MUZIEKKIOSK

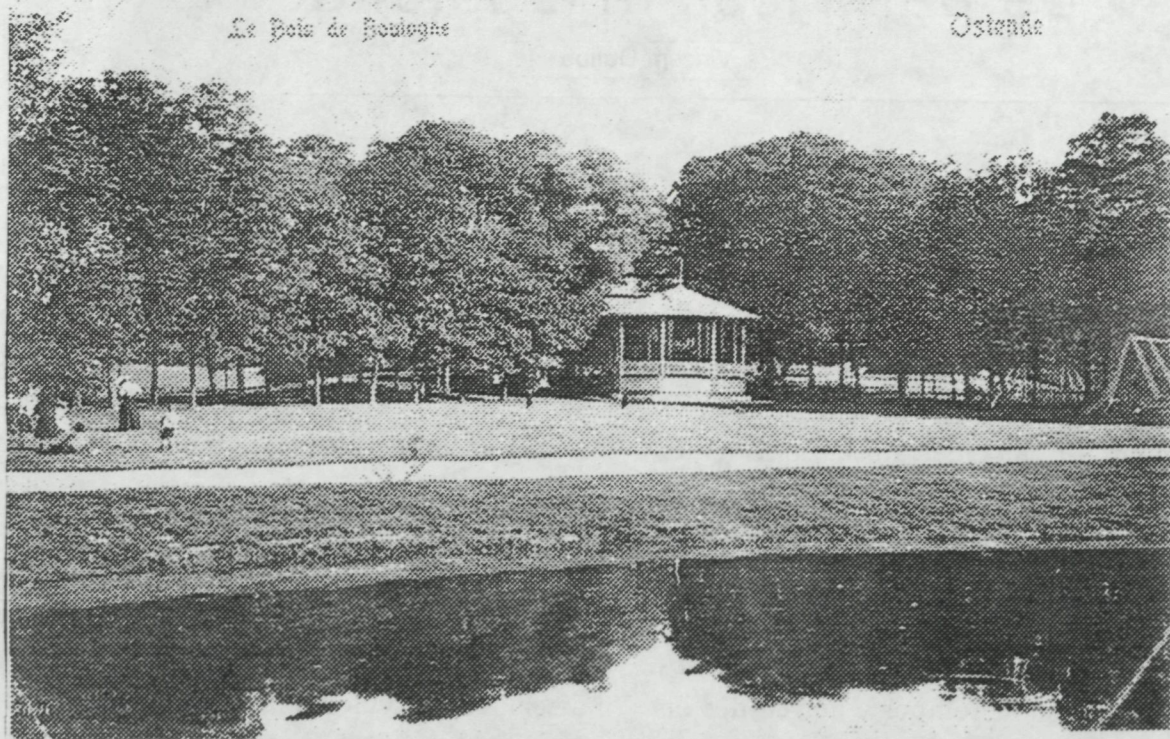
In de 19de eeuw vormden concerten, ceremonieën, optochten, herdenkingsplechtigheden, ... de pijlers van een associatief gemeenschapsleven, dat zich voedde aan allerlei festiviteiten met openbaar karakter. Officiële evenementen, parades, defilés en folkloristische optochten waren toen en eigenlijk nu nog steeds ondenkbaar zonder muzikale omlijsting of opluistering. De muziek in die tijd nam een zeer belangrijke plaats in het dagelijkse leven in, zeker aangaande de openluchtmanifestaties. Over het hele land traden allerlei muziekvereniging op. Die muziekverenigingen wekten al gauw de nieuwsgierigheid en vervolgens de geestdrift op van het volk voor fanfares, harmonieën en zanggezelschappen.

Het is in deze context dat omstreeks 1830 de eerste muziekkiosken verschijnen onder de vorm van overdekte houten podia.

(1) Onder Oostende verstaan wij het grondgebied van Oostende na de fusie.

Le Bois de Boulogne

Ostende

Aanvankelijk waren het toen nog geen vaste constructies, maar tijdelijke muziekkiosken die voor de periode van het concertseizoen - voor Oostende was dat de periode van Pasen tot september - werden opgetrokken in parken en op pleinen of markten. In badsteden werden ze uiteraard ook opgesteld op de zeedijk.

Deze demonteerbare kiosken waren doorgaans, op enkele uitzonderingen na, sobere en eenvoudige houten constructies, zonder veel decoratie. De versieringen beperkten zich tot het plaatsen van vlaggen op het dak, zodat de kiosk wat feestelijker oogde.

In die steden waar zich een intense muzikale activiteit ontplooidde, verschenen vanaf 1840 de vaste of permanente muziekkiosken, een fenomeen dat vanaf dan gestadig toenam, om tussen 1880 en 1914 zijn hoogtepunt te bereiken. Dat verschijnsel was niet typisch voor België, maar manifesteerde zich ook ver buiten onze landsgrenzen. Wij mogen zelfs stellen dat heel de westerse wereld werd geconfronteerd met de rage van de muziekkiosk. Heel Europa, maar ook Canada, Zuid- en Noord-Amerika ontsnapten niet aan dat fenomeen.

De muziekkiosk werd van dan af een plaats van spontane convergentie van de gemeenschap. Elke stad, elk dorp wilde over een muziekkiosk beschikken omdat een muziekkiosk symbool was geworden van actieve lokale verenigingen en een embleem van een nieuwe muzikale kunst. Dit resulteerde in een amalgaam van muziekkiosken opgetrokken in diverse vormen en materialen die weliswaar allemaal eenzelfde driedelige architecturale structuur vertoonden. Die driedelige structuur komt verder aan bod.

De kiosk als gebouwtje is uiteraard een veel ouder verschijnsel. Het woord kiosk is afkomstig van het Turks 'kioshk', wat tuinpaviljoen betekent. De 'kioshk' was een veel voorkomend verschijnsel in de Ottomaanse cultuur (2). Welke sultan liet er geen kiosk(en) oprichten ter verfraaiing van de parken, tuinen en terrassen van zijn serail.

Alhoewel de Turken er veelvuldig gebruik van maakten, zijn ook zij niet de uitvin-

ders van het kioskgebouwtje. De Ottomanen namen het bij de inname van Constantinopel over van de Byzantijnse cultuur, die het principe van de Chinese kiosk in hun cultuur hadden geassimileerd.

Het inplanten van kiosken in tuinen gaat terug tot in de Egyptische oudheid. De Egyptische tuinkiosken waren kleine vierhoekige paviljoentjes bestaande uit meerdere niveaus, die werden gebruikt als rustplaats en/of gebeds- en meditatieplaats.

Wij kunnen stellen dat doorheen de geschiedenis de meest diverse culturen de kiosktraditie hebben overgenomen, maar er een eigen interpretatie aan gaven. Terwijl bijvoorbeeld de Egyptische kiosk een spirituele, religieuze en meditatieve functie vervulde, had diezelfde kiosk in de Perzische cultuur een louter decoratieve functie.

De muziekkiosk zoals wij die op vandaag nog aantreffen op markten, pleinen en in parken vindt zijn oorsprong in die tuinpaviljoentjes of tuinkiosken, meer bepaald in die paviljoentjes of priëlen die in de 18de eeuw werden opgetrokken in tuinen en parken en waar ook werd gemusiceerd.

Belangrijk en zeker niet te vergeten hierbij is de belangstelling voor het vreemde en het exotische, eigen aan de negentiende eeuw en de Romantiek. Die factor heeft er ook zeker toe bijgedragen dat er zich bij ons een groeiende interesse ontwikkelde voor deze kleinschalige architectuur.

Met de muziekkiosk werd aldus de traditie van de 18de-eeuwse priëlen verdergezet met dat verschil dat in die 18de-eeuwse tuinpaviljoentjes kleine muziekensembles optraden voor een groepje geprivilegieerden uit hoge kringen, terwijl in de muziekkiosken zoals wij ze thans kennen muziekverenigingen concerteerden voor alle sociale klassen en voor een collectief vertier zorgden.

(2) De kiosk in de Ottomaanse cultuur was veelal een openluchtsalon, rustpaviljoen of jachtpaviljoen, rijkelijk versierd met beschilderingen, faiences en inlegwerk van parelmoer en/of schildpadschaal. Een tweede type van Turkse kiosk vond men terug op marktpleintjes waaronder openbare fonteintjes stonden opgesteld.

Algauw verwierf de muziekkiosk een karakteristieke architectuur die weinig zal evolueren, in tegenstelling tot het decoratieve gedeelte, dat afhankelijk van diverse factoren, oneindig veel variaties vertoont. De kiosk mag dan ook worden beschouwd als één van de belangrijkste, zonet de belangrijkste exponent van de tijdelijke amusementsarchitectuur.

In België zouden de eerste muziekkiosken verschenen zijn in het oosten van ons land, in die regio's die grensden aan Duitsland en in de Ardennen, met belangrijke producenten van gietijzeren straatmeubilair.

De expansie van de muziekkiosk tegen het einde van de jaren 1900 blijkt ook sterk verbonden te zijn met het opkomende toerisme. Met het oog op het behouden van het toeristisch cliënteel en de wil te voldoen aan een zekere behoefte van exotisme worden muziekkiosken opgetrokken om een aangenaam verblijfskader te scheppen. Het is dan ook in dat perspectief dat de grote opgang van muziekkiosken tot in de jaren 1920 aan de Belgische kust en in de thermale stations moet worden gesitueerd.

Het volgen van een kuur hetzij aan de kust, hetzij in een thermaal station ergens in de Ardennen, hield zowel het zuiveren van het lichaam in, als het zoeken naar een geestelijk evenwicht. Naast baden al of niet in zee, wandelen, sport en spel, maakte het bijwonen van concerten, naast andere culturele activiteiten deel uit van het dagdagelijkse programma van de kuurgasten. Uiteraard leende een muziekkiosk zich uitstekend voor dat doeleinde.

Heel wat kiosken stonden, zoals reeds gezegd, dan ook opgesteld op de zeedijk, een plaats waar een belangrijk deel van het openbaar leven zich afspeelde. De dijk kon worden beschouwd als een soort van brede boulevard met prestigieuze belle-epoquearchitectuur, waarlangs toeristen en kuurgasten graag flaneerden om te zien en gezien te worden. De kioskconcerten behoorden dan ook tot de populairste attracties die tijdens de zomer werden georganiseerd.

De eerste gebruikers van de muziekkiosken waren niet onmiddellijk de burgerlijke

muziekverenigingen maar de militaire muziekkapellen. Elk garnizoen had zijn eigen muziekkapel. Ook Oostende beschikte over een garnizoen met een eigen muziekkorps. Die militaire muziekkapellen waren bij elke plechtigheid van de partij. Het is in eerste instantie via de militaire muziekkorpsen dat de gewone man uit de straat het plezier van de muziek leerde ontdekken.

Zoals reeds aangehaald speelde de muziek een steeds grotere maatschappelijke rol in het dagdagelijkse leven. Feesten van welke aard ook, officiële ceremonieën, optochten, parades, kermissen, herdenkingsplechtigheden, sportmanifestaties, historische stoeten waren ondenkbaar zonder de aanwezigheid en medewerking van militaire muziekkorpsen.

Dit had tot gevolg dat nieuwe muziekverenigingen werden opgericht en reeds bestaande niet-militaire muziekensembles zich meer en meer gingen profileren.

Men leefde toen in een tijd dat men zich op zijn zondags kleepte en zich opmaakte om met het gezin of met vrienden de concerten van de fanfares, harmonieën en koren bij te wonen, te wandelen in het park en elkaar rond de muziekkiosk te ontmoeten voor een praatje.

De impact van de muziek en daarop aansluitend die van de muziekkiosk moet wel degelijk zeer groot zijn geweest als wij vaststellen dat industriëlen zelfs binnen hun bedrijf muziekkiosken lieten oprichten en muziekverenigingen stichtten. Er werd zelfs binnen het bedrijf muziekonderricht verstrekt. Voorheen waren dat ondenkbare vormen van vertier, die toentertijd de harde levensomstandigheden van de arbeiders gevoelig verlichtten.

Verliezen wij hierbij echter ook niet de keerzijde van de medaille uit het oog. Fabriekdirecteurs waren nu ook niet zo'n grote filantropen. Zij gingen op die manier met voorbedachte rade te werk, teneinde de vaak bitsige sociale strijd van de werkende klasse van dat moment in te dijken en hun arbeiders onder het juk van hun gezag te houden. De muziekkiosk als middel om je personeel in je macht te houden.

Na de Eerste Wereldoorlog neemt het maatschappelijke en culturele belang van de muziekkiosken zienderogen af. Naast de economische recessie tekenden zich aan de horizon maatschappelijke vernieuwingen af, die de doodsteek zouden betekenen van de muziekkiosk en het maatschappelijk sociaal leven dat zich rond de kiosk had ontwikkeld. Televisie, radio en grammofonplaat doen beetje bij beetje hun intrede in het gezin. Nieuwe vormen van vertier en amusement, zowel op cultureel - denk aan de groeiende interesse voor de bioscoop - sportief als toeristisch vlak, winnen steeds meer veld. Sociale verworvenheden zoals het betaald verlof zorgen ervoor dat de werknemers hun horizon kunnen verruimen en steeds meer afstand nemen van hun vertrouwde muziekkiosk, ooit eens de spil waarrond zijn sociaal leven zich afspeelde. De thermale en balneaire kuuroorden vormden een tijdelijke uitzondering op deze regel. In die centra vervulde de muziekkiosk iets langer zijn sociale rol.

Die progressieve vervreemding van de muziekkiosk ten gevolge van de opeenvolging van nieuwe maatschappelijke en sociale vernieuwingen, samen met een voortdurende technische evolutie op het vlak van communicatie, muziek enz.... hebben er voor gezorgd dat op vandaag tal van muziekkiosken uit het stads-/dorpsbeeld zijn verdwenen, omdat ze mettertijd als overbodig werden beschouwd.

Hoeveel muziekkiosken ons land en Vlaanderen vandaag nog arm of rijk is weet ik niet. Over Wallonië beschik ik wel over gegevens. Onderzoek leert ons dat er van de 300 kiosken die ooit in het Franstalige landsgedeelte stonden opgesteld er nog slechts 86 bewaard zijn gebleven. Een teken aan de wand.

De belangrijke rol van de muziekkiosk voor onze voorouders uit de 19de, begin 20ste eeuw indachtig zijnde, dringt dan ook de tijd om dringend werk te maken van dat stukje van ons patrimonium, willen wij de muziekkiosken opnieuw naar waarde schatten.

X
X X

SOORTEN MUZIEKKIOSKEN

Vooraleer de eigenlijke historiek van de muziekkiosk in het Leopoldpark aan te snijden, is het wenselijk eerst nog even kort te wijzen op de verschillende muziekkiosktypes.

Los van de gebruikte materialen, stijlen en decoratie-elementen kan men vier kiosktypes onderscheiden :

. De vaste of permanente kiosk is een vaste constructie, zoals de kiosk op het Wapenplein en die in het Leopoldpark ;

. De demonteerbare kiosk is een kiosk die speciaal voor de duur van een bepaalde periode (bijvoorbeeld het zomerseizoen) of in het kader van een festiviteit of viering wordt opgetrokken en daarna opnieuw wordt ontmanteld. Dit konden zowel houten als metalen kiosken zijn;

. De mobiele kiosk is een verplaatsbare, volledig gemonteerde kiosk voorzien van een mobiliteitsmechanisme, hetzij een wielensysteem, hetzij verplaatsbaar op rails. Dat mobiliteitsmechanisme is doorgaans onzichtbaar;

. De uitklapbare kiosk is een mobiele kiosk waarbij de diverse onderdelen, podium, opstand en sokkel, in- en uitklapbaar zijn.

Een probleem dat zich hierbij stelt, is dat men in de niet-gespecialiseerde literatuur onder de term mobiele kiosk doorgaans alle niet-vaste of niet-permanente kiosken verstaat.

Zo stelde de Commissie voor Openbare Werken in haar verslag van 11 maart 1930 aan de Gemeenteraad voor om over te gaan tot de aankoop van twee mobiele kiosken ten belope van 58.000 fr. per kiosk voor de Feestendienst. Dit voorstel werd door Schepen Alfons ELLEBOUDT tijdens de Gemeenteraad van 14 maart 1930 voorgedragen en met eenparigheid van stemmen aangenomen.

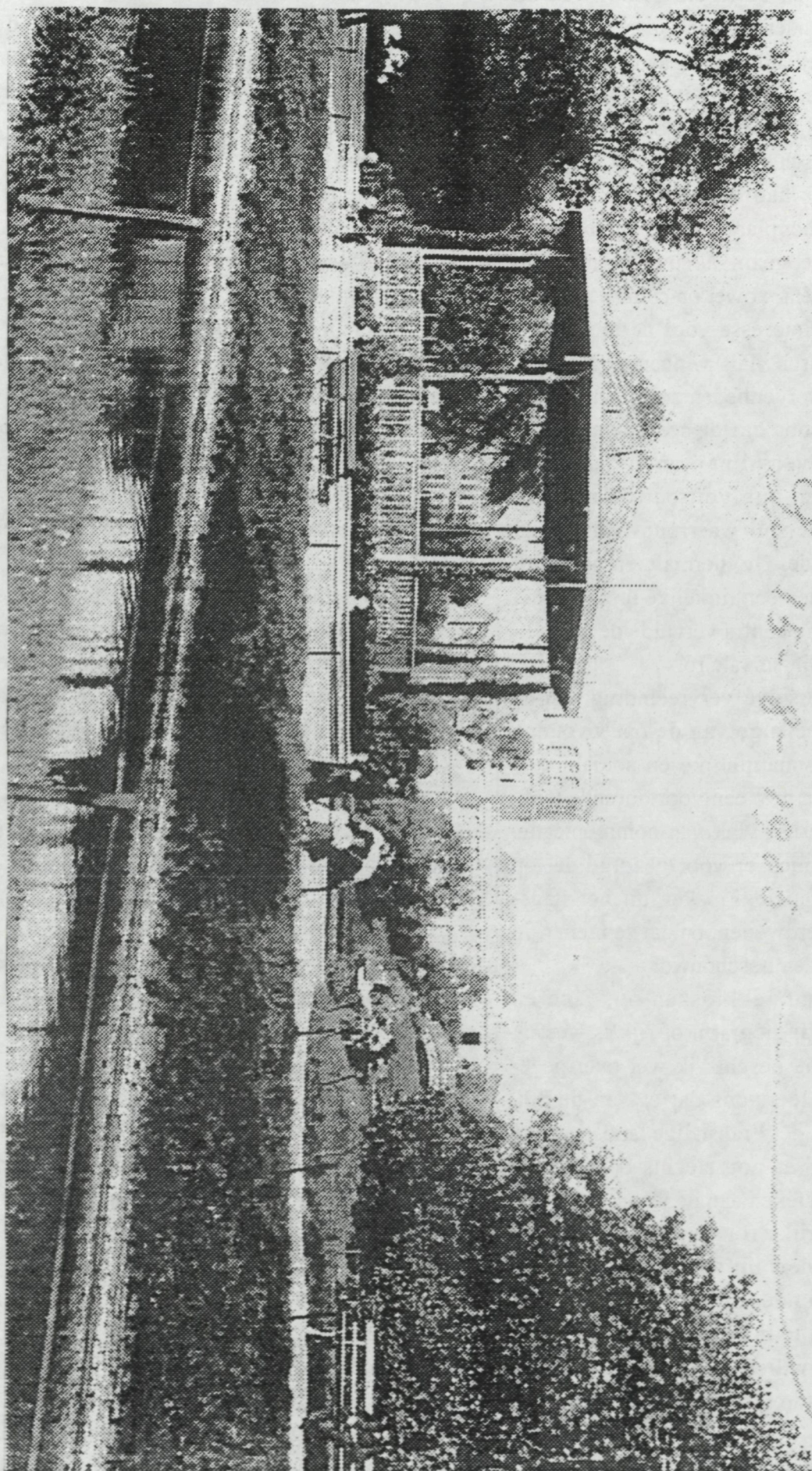
Daar ik echter over die twee kiosken geen verdere precieze gegevens kon terugvinden, weet ik niet wat wij nu precies onder 'mobiele' kiosk moeten verstaan. Uit de jaarverslagen van de

Le Bon, dit, Ostende

100. — OSTENDE. — Le Parc Léopold.

de 15-8-1905

G. de ...

Brandweer blijkt dat het houten demonteerbare kiosken moeten zijn geweest. Het was namelijk de Brandweer die gedurende jaren belast was met het plaatsen en wegnemen van de mobiele kiosken. Tevens stond de schrijnwerkerij van de Brandweer in voor het onderhoud/herstellen van die kiosken en werden ze door de Brandweer ook geschilderd. Van een ander type van mobiele kiosk is er geen sprake. Het was ook de Brandweer die instond voor het transport van materiaal, zoals stoelen en muzieklessenaars voor muziekopvoeringen

Vanaf 1956 wordt er in het jaarverslag van de Brandweer geen melding meer gemaakt van deze activiteiten. Wellicht zullen die taken van dan af overgenomen zijn door de Stedelijke Werkhuizen, die ondertussen over nieuwe ateliers beschikten. Spijtig genoeg zijn de jaarverslagen van de Stedelijke Werkhuizen eerder algemeen - alleen de grote werken worden gepreciseerd - om na te trekken wanneer de mobiele kiosk uit het straatbeeld is verdwenen.

DE EERSTE (VOORLOPIGE) PARKKIOSK

In de tweede helft van de 19de eeuw worden in tal van toeristische en grote steden van ons land parken, publieke promenades en groene ruimtes aangelegd. Deze nieuwe parken, promenades en groene ruimtes, oorden van ontspanning, evolueren al gauw tot de plaatsen bij uitstek om concerten en publieke feesten te organiseren. Het is dan ook evident dat wij in dergelijke sites de oprichting van kiosken mogen verwachten. Ook het in 1861 aangelegde Leopoldpark ontsnapte niet aan dat fenomeen. Parkkiosken mogen niet louter en alleen worden beschouwd als een podium voor muziekensembles, maar evenzeer als een essentieel en geïntegreerd onderdeel van de romantische parkaanleg.

De oudste gegevens die ik terugvond over een kiosk in het Leopoldpark dateren van 15 april 1862. Het betreft een rapport van het College van Burgemeester en Schepenen

waarin de heer FUCHS, ontwerper van het Leopoldpark en een aantal andere competente personen, van wie de namen niet gepubliceerd werden, gevraagd werden welk type van kiosk het meest geschikt was voor het nieuwe stadspark.

Het resultaat van de bevraging was dat men, althans voorlopig, de voorkeur gaf aan een houten, rustieke kiosk. Als argument werd gewezen op de jonge aanplantingen in de zone waar de kiosk diende te worden ingeplant. Een stenen of metalen kiosk zou weinig in harmonie staan met de omgeving en zou lomp en onbevallig overkomen.

Bij het rapport staken ook nog twee schetsen van kiosken. De ene kiosk kon worden gerealiseerd voor de prijs van 1.250 fr., de tweede voor 3.200 fr.

Het College van Burgemeester en Schepenen, opteerde voor een gulden middenweg tussen beide projecten en oordeelde dat men voor een bedrag ten belope van 1.500 fr. een zeer degelijke rustieke kiosk zou kunnen realiseren.

Tijdens de Gemeenteraad van 19 april 1862 stond onder agendapunt acht (3) het kioskproject voor het nieuwe Leopoldpark, ten belope van 1.500 fr., geagendeerd. Nadat Burgemeester Jean-Ignace VAN ISEGHEM verslag had uitgebracht over het rapport en het voorstel van het College van Burgemeester en Schepenen stelde hij voor het project en het ontwerp door te verwijzen naar de Commissie voor Openbare Werken. Raadsleden Edmond VAN CUYL en Charles VAN ISEGHEM gingen daarmee niet akkoord en wensten dat de Gemeenteraad meteen een resolutie aannam teneinde tijdverlies te vermijden.

---

(3) Naast de aanvaarding van een kioskproject ten belope van 1.500 fr. vroeg men in hetzelfde agendapunt ook de goedkeuring voor een uitgave van 400 fr. voor de constructie van toegangspoorten tot het Leopoldpark, teneinde de belangen van de Stad beter te verdedigen. Onder belangen vermoed ik dat wij in eerste instantie financiële belangen moeten begrijpen, omdat Oostendenaars dienden te betalen voor het stadspark. Toeristen en militairen gekazerneerd in het garnizoen hadden gratis toegang.

Het daaropvolgend gemeenteraadsdebat focuste zich op twee struikelpunten, enerzijds wie de kiosk zou oprichten, anderzijds de kostprijs.

Bleek dat de bouw van de kiosk toevertrouwd zou worden aan een Brusselse ebenist die vertrouwd was met het construeren van kiosken. De schetsen, waarvan sprake in het rapport, waren - vermoed ik - twee kiosktypes, voorgesteld door die ebenist. Wellicht was hij ook één van de geraadpleegde competente personen, waaraan sprake in het commissieverslag van 16 april 1862. De vraag werd echter geopend of het niet mogelijk was de bouw van de kiosk toe te vertrouwen aan iemand uit Oostende. Alzo zou men de verplaatsingskosten van die ebenist en zijn werknemers uitsparen.

Raadslid Edmond VAN CUYL vond een bedrag van 1.500 fr. ook te weinig voor een kiosk. Hij stelde voor minstens 2.500 fr. uit te trekken. Alhoewel het maar een voorlopige kiosk (4) betrof zou ze zeker niet binnen de eerste tien jaar worden vervangen en bijgevolg moest men, zijns inziens, in het belang van het nieuwe park een degelijke kiosk aanschaffen. Vandaar dat hij dan ook verkoos om de bouw toe te wijzen aan die ebenist, specialist in het optrekken van kiosken, in plaats van een Oostendenaar die niet vertrouwd was met die zaken.

Raadslid Désiré DE JUMNE deelde deze visie en stelde voor om voor de kiosk en de diverse toegangspoorten tot het park 3.400 fr. uit te trekken. Na beraadslaging werd zijn voorstel door de Raad aangenomen.

Met deze beslissing werd de kostprijs van de kiosk uiteindelijk gebracht op 3.000 fr., daar het College voor de constructie van de toegangspoorten 400 fr. had voorzien. Aangezien de raadsleden geen opmerkingen hadden noch over die toegangspoorten, noch over de prijs, mogen wij aannemen dat de kostprijs van 400 fr. werd gehandhaafd.

Wie uiteindelijk de kiosk heeft opgetrokken, heb ik niet kunnen achterhalen. Voortgaande op het verloop van het debat in de Gemeenteraad van 19 april 1862, vermoed ik

dat het werk werd toegewezen aan die Brusselse ebenist.

Wat het bouwjaar van die eerste kiosk betreft verscheen op 4 juli 1986 in *De Zeewacht* een artikel naar aanleiding van het 125-jarig bestaan van het Leopoldpark. In dat artikel is er sprake van 1863 als bouwjaar. Ik weet niet op welke bronnen die datering is gebaseerd, maar zeker is dat die kiosk eerder werd opgericht.

De oudste concertmelding in het Leopoldpark die ik heb weten terug te vinden dateert van zondag 15 juli 1862. Het optreden, gepland om 17.00 uur, was een concert van de vermaarde Oostendse harmonie Euterpe in samenwerking met het vrij recent opgerichte Sint-Ceciliakoor. Beide ensembles zouden er optreden voor een goed doel (5), daar de opbrengst werd geschonken aan de werkloze Gentse wevers.

De Burgemeester, tevens erevoorzitter van de harmonie Euterpe beloofde de welwillende medewerking van het Oostendse stadsbestuur aan dat muzikale feest, aangezien dat concert niet louter een filantropisch doel had, maar tevens gebracht werd naar aanleiding van de opening van het nieuwe stadspark. In Feuille d'Ostende staat er namelijk te lezen :

"La société d'harmonie Euterpe et la société de choeurs Ste-Cécile, donneront le 15 de ce mois a l'occasion de l'ouverture du nouveau jardin une brillante fête musicale ..." (6)

Met absolute zekerheid mogen wij dus aannemen dat de oudste concertmelding die ik terugvond ook het eerste concert was dat werd georganiseerd in het Leopoldpark.

(4) In de notulen van de Gemeenteraad van 19 april 1862 is er menigmaal sprake van "kiosque provisoire".

(5) Concerten georganiseerd ten voordele van een goed doel moeten blijkbaar regelmatig zijn voorgekomen in die tijd. Zo wenste, enkele maanden na het inhuldigingsconcert, de Brusselse Harmonie Cercle Musicale des XXV, onder het erevoorzitterschap van de Brusselse burgervader, op zondag 1 september 1862 om 15.30 uur een concert organiseren ten voordele van de armen. Het Oostendse Stadsbestuur ging graag in op die vraag. De helft van de opbrengst, 101,5 fr., werd door het Stadsbestuur verdeeld onder achttien minder gegoede Oostendse gezinnen.

(6) Feuille d'Ostende, jg. 44, 08.06.1862, nr. 4548, blz. 2.

De programmatie van dat optreden was zo samengesteld dat het de nieuwsgierigheid van de bevolking moest prikkelen, teneinde zoveel mogelijk volk te lokken.

De inkomprijs bedroeg 50 centiemmen per persoon.

Volgende muziekstukken (7) stonden geprogrammeerd voor het openingsconcert:

Deel I

1. Marche	
2. Festival ouverture	Leutner
3. Un jour d'été en Norvège	Willems (fantasie)
4. <i>Le Lever</i>	L. Jouret
5. Euterpe (wals)	P. Bogaert

Deel II

1. Fantasie op Willem Tell	Goffin
2. <i>La Chapelle</i>	Becker
3. La Bénédiction des Poignards	Meyerbeer
4. <i>Valse Pyrrhique</i>	Michali
5. Pot-pourri National	Van Calck

Ondanks het onzekere weer kwam voor het concert toch een massa keurig volk af.

Zowel de harmonie als het koor gaven het beste van zichzelf en de kritieken waren eensluidend lovend :

“L’Harmonie Euterpe a dignement justifié la réputation qu’elle s’est faite. Les différents morceaux qu’elle a exécutés nous ont mis à même de constater la netteté, la précision et l’ensemble de l’exécution. Les nuances y sont parfaitement observées et si d’un côté on doit applaudir le talent des solistes, de l’autre on ne saurait trop louer le bon goût des accompagnateurs, qui font preuve de sentiment et de savoir, par la douceur et la suavité qu’ils donnent aux parties secondaires.

La société chorale Coecilia, quoique à peine constituée a contribué pour une large part au succes de cette fête. Les morceaux de chœurs ont été chantés avec une justesse et une précision remarquable. Nous devons des compliments bien sincères à son président M. Kindt, qui a

force de courage et de persévérance est parvenu à organiser une société qui promet un brillant avenir. Nous croyons être ici l’interprète du public en rendant hommage au zèle dont les membres des deux sociétés ont fait preuve dans cette circonstance.” (8)

De niet onaardige opbrengst die integraal werd overgemaakt aan de Burgemeester van Gent ten behoeve van de werkloze wevers bedroeg 315,38 fr.

Mogen wij nu stellen dat de kiosk reeds was opgetrokken op 15 juni 1862 ? Alhoewel men a priori niet noodzakelijk over een kiosk moet beschikken om te concerteren, wijst alles erop dat wij hierop bevestigend kunnen antwoorden.

Een eerste argument dat hiervoor pleit is dat het concert van 15 juni gepaard ging met de opening van het Leopoldpark. Logischerwijze mag men aannemen dat, ter gelegenheid van de opening, het Stadsbestuur ervoor gezorgd zal hebben dat de muziekkiosk er stond.

Een tweede argument dat pleit in die zin is de publicatie in Feuille d’Ostende van 14 augustus 1862 van fragmenten van een briefwisseling van een zekere BERTRAM, gepubliceerd door het Office de Publicité. Een van de fragmenten die handelt over het nieuwe Leopoldpark wordt met volgend zinnetje afgesloten :

“Un kiosque rustique s’élève au centre et l’on y fait de la musique.” (9)

Hieruit valt te besluiten dat de muziekkiosk op 14 augustus 1862 al in het Leopoldpark stond opgesteld en in gebruik was. Het bouwjaar kan dus niet 1863 zijn, zoals vermeld in het artikel naar aanleiding van het 125-jarig bestaan van het stadspark.

(7) De titels in cursief waren de muziekstukken gebracht door het Sint-Ceciliakoor, de andere werden gebracht door de harmonie Euterpe

(8) Feuille d’Ostende, jg. 44, 19.06.1862, nr. 4551, blz. 2.

(9) Feuille d’Ostende, jg. 44, 14.08.1862, nr. 4567, blz. 2.

Met vrij grote zekerheid mogen wij dan ook aannemen dat de kiosk er reeds zal hebben gestaan op zondag 15 juni 1862, dag van de opening van het Leopoldpark en dat hij op die dag voor de eerste maal in gebruik werd genomen.

Blijkbaar moet niet ieder raadslid zo enthousiast zijn geweest over het resultaat van die rustieke kiosk. Onder bepaalde raadsleden moet er enige ontgoocheling hebben bestaan. Dit blijkt uit een Gemeenteraadsdebat van 1872. Tijdens de Gemeenteraad van 25 maart 1872 drukten enkele raadsleden, waaronder de heren Louis MARYSSAEL en Désiré DE JUMNE hun ontgoocheling uit over de aanpassing en de wijzigingen aan het padennet in het Leopoldpark. Weliswaar hadden zij die plannen goedgekeurd tijdens de Gemeenteraad van 29 januari 1872, maar nu de plannen volop in uitvoering waren, bleken zij niet zo gelukkig met het resultaat. Raadslid Désiré DE JUMNE zei toen tijdens het debat :

“Il convient que les plans en général paraissent parfois très avantageux, mais il arrive souvent qu'ils plaisent beaucoup moins quand ils sont exécutés. Il a été ainsi quant au kiosque”
(10)

Aangaande Désiré DE JUMNE's opmerking repliceerde raadslid Charles JANSSENS niet met DE JUMNE's uitlating te ontkennen, maar door hem de schuld hiervan in de schoenen te schuiven. Destijds werd aan de gemeenteraadsleden een zeer geslaagd kioskontwerp met plan en tekening - hier wordt waarschijnlijk gealludeerd op één van de tekeningen die bij het commissieadvies van 15 april 1862 was gevoegd - voorgelegd, maar het was Désiré DE JUMNE die zich alle moeite van de wereld had getroost om dat plan te verwerpen ten voordele van de huidige kiosk.

X

X X

Amper tien jaar later verkeerde de parkkiosk reeds in een erbarmelijke staat. Toen tijdens de Gemeenteraad van 21 oktober 1872 de

uitbreiding van het Leopoldpark ter sprake kwam, vroeg raadslid Joseph MARION of er ook niet kon worden gezorgd voor een nieuwe kiosk. Louis MARYSSAEL, ondertussen Schepen geworden, antwoordde dat die vraag kon worden onderzocht, maar dat ondertussen de bestaande kiosk zou worden hersteld.

Zoals wij verder zullen zien, zou de nieuwe kiosk nog lang op zich laten wachten.

DE PETITIE

Niet iedereen bleek gelukkig te zijn met de opening van het nieuwe stadspark en het concertgebeuren aldaar. De openstelling van het nieuwe stadspark met zijn kiosk had tot gevolg dat de militaire concerten die vroeger doorgingen in het Prinsenhof (11) voortaan plaatsgrepen in het Leopoldpark. Dat betekende een verarming voor die wijk die sindsdien een eenzame en verlaten aanblik bood. De wijkbewoners ondertekenden dan ook een petitie waarin zij het College van Burgemeester en Schepenen vroegen de militaire concerten beurtelings in beide parken te laten doorgaan.

De petitie waarvan ik de integrale tekst wist terug te vinden luidde als volgt :

*“Permettez aux soussignés de faire un respectueux appel à votre justice et à votre esprit d'équité. Vous êtes les mandataires de tous les habitants de la ville indistinctement, et les intérêts de tous ont un droit certain à une égale part de votre sollicitude.
Depuis que le Jardin Léopold est ouvert aux amusements du public, le quartier Est de la ville, les abords de la Porte de Secours et la partie de la digue sur laquelle s'élève l'ancien*

(10) Bulletin Communal de la Ville d'Ostende Mémorial Historique, 25.03.1872, nr. 2, blz. 27.

(11) Het Prinsenhof was een stadspark dat werd aangelegd omstreeks 1837 en gesitueerd lag tussen de Hulppoort, het Platformbastion en het Spaans Kwartier. Het lag in het verlengde van de Kapucijnenstraat en Platformstraat. Naar het einde van de negentiende eeuw werd dat stadspark gesupprimeerd. In 1884 was het verdwenen.

De enige verwijzing naar dit vroegste stadspark die op vandaag nog bestaat is de straatnaam Hofstraat.

phare, sont devenus déserts et abandonnés. L'affluence ordinaire des promeneurs rendait jadis notre quartier le plus intéressant et le plus avantage de la ville, et aujourd'hui l'isolement le plus complet l'a attristé outre mesure, en attendant qu'il nous appauvrisse. Nous sommes certains, Messieurs, qu'une mesure unique arrêtée par vous, suffirait pour arrêter le mal en sa racine, et obvier aux inconvénients si graves que vous signale une partie importante de la population. L'intérêt général a fait décréter l'établissement du Jardin Léopold, et nous nous en félicitons comme membres de la commune entière. Mais nous croyons en même temps que cet intérêt ne peut avoir inspiré la fermeture du Jardin des Princes, source de vie et d'animations pour la partie de la ville qu'habitent les soussignés. Nous croyons au contraire, Messieurs, que vous pouvez partager les avantages qui résultent du voisinage de nos jardins publics en alternant les jouissances qu'y vont chercher nos étrangers. Nous avions autrefois dans le Jardin des Princes la musique militaire qui y donnait 3 ou 4 concerts par semaine. Nous vous demandons, nous vous prions de vouloir ordonner qu'elle y jouera encore les soirs, comme auparavant, mais seulement une fois sur les deux, l'autre restant réservée au Jardin Léopold. Les soussignés sont persuadés que leurs industries respectives regagneront de moitié aussi, sur les pertes que l'ouverture du Jardin Léopold a provoquées pour eux" (12)

Om tegemoet te komen aan de vraag van de wijkbewoners om opnieuw enige activiteit te brengen in de wijk, nam de vermaarde Oostendse harmonie Euterpe het initiatief om wekelijks te concerteren in het Prinsenhof. Elke zondagnamiddag was die harmonie bereid om een concert te verzorgen, dat voor iedereen gratis toegankelijk was. Het Stadsbestuur werd ook bereid gevonden, althans aanvankelijk, om het Prinsenhof ter beschikking te stellen van de harmonie Euterpe.

De harmonie zou er echter nooit toe komen om

er te concerteren. De concerten waren weliswaar gratis, maar de harmonie vroeg wel een vergoeding van het Stadsbestuur, iets waarmee de Stad niet kon instemmen.

Daar de petitie gericht was aan de Oostendse Gemeenteraad stelde Burgemeester Ignace van Iseghem bij de aanvang van de openbare vergadering van de Gemeenteraad van 20 augustus 1862 de raadsleden hiervan in kennis. Onmiddellijk werd de bal teruggestuurd naar het kamp van het College van Burgemeester en Schepenen, omdat in het kader van de concessieovereenkomst met de concessionaris van het Casino-Kursaal en het Leopoldpark, het College de plaatsen had toegewezen waar de concerten zouden doorgaan. De Burgemeester beaamde dat het inderdaad het College was dat het Leopoldpark had aangeduid als de plaats waar de concerten voortaan zouden doorgaan en hij voegde er onmiddellijk aan toe dat het zeer moeilijk zou zijn om in te gaan op de vraag van de petitieondertekenaars, omdat het orkestmateriaal voortdurend verhuisd zou moeten worden van het ene park naar het andere. Die visie werd bijgetreden door schepen Charles JANSSENS, die er tevens op wees dat men ondertussen toch de gewoonte had aangenomen dat de concerten voortaan doorgingen in het nieuwe stadspark. Daarenboven leende het Leopoldpark zijns inziens zich ook beter voor dergelijke manifestaties dan het Prinsenhof.

Toch meende hij dat in termen van een soort minnelijke schikking er een mogelijkheid bestond om toch nog concerten te houden in het Leopoldpark, weliswaar niet meer door de militaire harmonie. Hij verwees hierbij naar het initiatief van de harmonie Euterpe, die volgens de Schepen namelijk bereid werd gevonden om op maandag en dinsdag (13) gratis te concerteren in het Prinsenhof, weliswaar op voorwaarde dat

(12) Feuille d'Ostende, jg. 44, 17.08.1862, nr. 4568, pag 2.

(13) De dagen waarover Charles JANSSENS spreekt, met name maandag en dinsdag, stroken niet met de zondag waarover sprake in L' Echo d'Ostende in haar editie van 07 augustus 1862. De zondag lijkt mijns inziens meer aannemelijk dan de maandag en de dinsdag.

de Raad zou instemmen met het goedkeuren van een vergoeding. Hoeveel de voorzitter van de harmonie vroeg, wist men niet te preciseren, maar men had blijkbaar vernomen dat het 500 of 600 fr. zou bedragen voor de rest van het seizoen.

Volgens raadslid Désiré DE JUMNE was dat geen haalbare kaart. Er waren reeds wekelijks drie concerten in het Leopoldpark, vier in het Casino-Kursaal en vier in het Pavillon des Bains (14). Dat was samen goed voor een totaal van elf concerten per week en nu wilde men dat aantal nog opdrijven.

Tijdens het debat betwistte men ook de aangehaalde argumenten in de petitie. De reden waarom de noordelijke stadsbuurt minder werd gefrequentieerd had volgens raadslid Edmond VAN CUYL absoluut niets te maken met het niet meer organiseren van militaire concerten in het Prinsenhof. Daar opnieuw concerten organiseren zou volgens hem geen nieuw leven brengen in die wijk.

De werkelijke reden waarom de belangstelling voor die buurt verminderde, was te wijten aan het verlengen van de zeedijk. Daar waar voorheen het Casino-Kursaal (15) gold als centrum van de dijkpromenade, was dat nu het Pavillon des Bains geworden, waardoor de strandgangers zich meer westwaarts installeerden.

Verder ter weerlegging van de argumenten van de petitieondertekenaars wees raadslid Jean Baptiste LAUWERS er ook op dat sinds er nu concerten werden georganiseerd in het Leopoldpark, er geen verhoogde circulatie te noteren viel in de parkbuurt, en ook de vraag naar appartementen in die buurt was niet toegenomen.

Hij zou het voorstel van schepen Charles JANSSENS ook niet goedkeuren omdat het noordelijk stadsdeel door de Schepen voortdurend was bevoordeeld ten opzichte van de andere wijken. Gedurende de 25 jaar dat er concerten werden georganiseerd in het Prinsenhof werd er nooit een voorstel geformuleerd om ook in de andere wijken of buurten concerten te organiseren tegen een vergoeding.

Alle inkomsten voor de Stad werden opgeslorpt voor de verfraaiing van die noordelijk buurt. Dat stadsdeel had niet enkel het voorrecht pal aan de zee te liggen en te beschikken over het koninklijk paleis en de vrijmetselaarsloge, het kreeg ook een nieuwe bestrating, een schitterende verlichting, mooie trottoirs, enzovoort... Het zuidelijke stadsdeel daarentegen werd niet verfraaid en moest zich tevreden stellen met afgedankte kasseien, het slachthuis en het mortuarium. Het was ook de buurt waar het materiaal van de putjesscheppers werd gestockeerd.

Een laatste argument tegen het voorstel van Charles JANSSENS was dat de onkosten hoger zouden oplopen dan alleen maar de vergoeding voor de maatschappij Euterpe. Er zou ook telkens dienen te worden betaald om het materiaal over te brengen.

Het debat werd afgesloten met de stemming over het voorstel van schepen Charles JANSSENS, dat verworpen werd met één stem voor bij veertien neen.

In het straatnamenboek van Oostende lezen wij dat het Prinsenhof reeds in 1863, het jaar volgend op de petitie, werd gerooid om plaats te maken voor de bouw van een nieuw koninklijk paleis dat echter nooit volledig zou worden afgewerkt. Het is dan ook enigszins vreemd dat er in het gemeenteraadsdebat geen melding werd gemaakt dat het Prinsenhof in de zeer nabije toekomst zou worden gerooid voor de bouw van een nieuwe koninklijke residentie.

HET CONCERTGEBEUREN

In de openbare vergadering van de Gemeenteraad van 23 juni 1862 werd het reglement voor het Leopoldpark goedgekeurd.

(14) Het Pavillon des Bains, ook Cercle des Bains genoemd was een paviljoentje dat werd gebouwd in 1859 en was gesitueerd op de hoek van de huidige IJzerstraat met de zeedijk. Oorspronkelijk was het de bedoeling er een kunstgalerij van te maken, doch bij gebrek aan interesse werd het paviljoentje omgebouwd tot een café-restaurant, dat na drie verbouwingen een oppervlakte had van 14.000 m². Het bevatte naast een café en restaurant ook logeerkamers en een grote concert- en danszaal. Het Pavillon des Bains dat uitgroeide tot een selecte club dat kon concurreren met het toenmalige Casino-Kursaal, verdween in 1879.

(15) Het Kursaal was op dat ogenblik nog gesitueerd op de helling van de Christinastraat.

Artikel 3 van dat parkreglement luidde als volgt :

“Toutefois les personnages considérées comme habitants de la ville, afin de pouvoir frequenter le jardin les après-diners des jours ou pendant la saison des bains, des concerts seront donnés, payent à la personne désignée par l'administration communale une rétribution de 5 fr. par famille et par saison. Les étrangers seront exempté de cette retribution. “ (16)

Het leert ons dat er door de Oostendenaars diende te worden betaald wilden zij tijdens het toeristische seizoen de concerten bijwonen. Er diende te worden betaald aan de persoon aangeduid door het Stadsbestuur. Dat werd de persoon die het Leopoldpark in concessie zou krijgen.

De eerste concessionaris van het Leopoldpark was een zekere L. VANDENABEELE, die voor de prijs van 1.600 fr. zowel het Casino-Kursaal als het Leopoldpark in concessie kreeg.

Van de inhoud van het luik Leopoldpark van de concessieovereenkomst met de heer VANDENABEELE heb ik bitter weinig weten te achterhalen. Wel vond ik dat de heer VANDENABEELE in 1861 de concessie toegewezen kreeg van het Casino-Kursaal en het Prinsenhof. Over de inhoud van deze concessieovereenkomst tast ik volledig in het duister daar ik voor 1861 bijzonder weinig bronnen kon raadplegen. Bij het openstellen van het Leopoldpark en het voortaan organiseren van de concerten in dat nieuwe park in plaats van in het Prinsenhof kreeg de heer VANDENABEELE vermoedelijk automatisch de concessie over het Leopoldpark. De inhoud van de concessieovereenkomst stemde wellicht grotendeels overeen met die voor het Prinsenhof. Zeker is dat de concessionaris wekelijks drie concerten diende te organiseren in het Leopoldpark.

In 1864 diende de heer Ed. JEAN et Cie bij het College van Burgemeester en Schepenen een aanvraag in met het oog op het verwerven van de concessie voor het Leopoldpark en het Casino-Kursaal.

In de Gemeenteraad van 24 februari 1864 werd een ontwerp van concessieovereenkomst voor advies voorgelegd aan de raadsleden.

Het College was van oordeel dat er voor het toewijzen van de concessie voorkeur diende te worden gegeven aan betrokkene, omdat die reeds etablissementen uitbaatte op de zeedijk, eerder dan de concessie toe te wijzen via openbare aanbesteding, wat misschien een negatief resultaat zou kunnen opleveren. In de hoop dat de Raad hiermee akkoord zou kunnen gaan, werd een ontwerp van concessieovereenkomst opgemaakt en voorgelegd voor advies.

Het concessiebedrag werd gebracht op 3.000 fr. en zou worden toegewezen voor zes of negen jaar.

Wat het luik Leopoldpark van het concessiecontract betrof - dat zijn de artikelen 15 tot en met 21 (zie addendum I) - diende de concessionaris tijdens het badseizoen - dat was de periode van 1 juli tot en met 30 september - tweemaal per week - dat was dus één concert minder dan zijn voorganger - op zondag en woensdag een concert te organiseren. Dit was verplicht en bij het niet naleven hiervan kon hem telkens een boete van 200 fr. per niet georganiseerd concert worden opgelegd. De muziekopvoeringen moesten anderhalf uur duren en telkens aanvangen om 17.30 uur. Nieuw ten opzichte van vroeger was dat bij slecht weer de zondagconcerten dienden te worden verschoven naar de maandag.

In het nieuwe concessiecontract is er slechts sprake van twee muziekoptredens. Ervaring leerde dat dit volstond, temeer dat het vooral de zondagconcerten waren die echt werden bijgewoond.

De optredende muziekensembles dienden uit vijfendertig muzikanten te bestaan en het was voortaan verboden - artikel 15 van de overeenkomst - om gelijktijdig concerten te organiseren in het Leopoldpark, het Casino-Kursaal, het Pavillon des Bains alsook in de

(16) Rapport sur l'Administration et la Situation des Affaires de la Ville d'Ostende, Exercice, 1862, blz. 41.

andere zaken die door de concessionaris werden uitgebaat op de zeedijk. Met de vorige concessionaris moet dat blijkbaar vaak het geval zijn geweest met als gevolg dat men hierover klaagde.

Niet-Oostendenaars mochten de concerten gratis bijwonen, terwijl de stadsinwoners zoals opgenomen in het parkreglement dienden te betalen. Artikel 17 van het ontwerp van concessie-overeenkomst leert ons dat het wel dege-lijk een retributie (17) betrof :

"...les habitants de la ville seront soumis pour cette fréquentation au paiement d'une rétribution" (18)

Dat strookt trouwens met artikel drie van het parkreglement. De retributie bedroeg 5 fr. per gezin per seizoen of 2.50 fr per persoon per seizoen. De concessionaris was dan ook gehouden van iemand te posten aan de ingang van het park tijdens de concerten om de mensen die het park binnenkwamen te controleren.

Zoals ook artikel drie van het parkreglement stipuleerde hadden vreemdelingen en toeristen gratis toegang. Leger- en marineofficieren gekazerneerd in het garnizoen van Oostende werden beschouwd als vreemdelingen en kregen dus eveneens gratis toegang.

Als er geen concerten waren, was de toegang tot het park ook gratis voor de stadsinwoners.

Alle exploitatiekosten van welke aard ook vielen ten laste van de concessionaris

Op voortel van burgemeester Jean VAN ISEGHEM werd het ontwerp van concessie-overeenkomst doorverwezen naar de Politie en de Badcommissie voor advies.

Een kleine maand later werd in de Gemeenteraad van 14 maart 1864 verslag uitgebracht van het ingewonnen advies van de commissie. Over het luik concessieovereenkomst Leopoldpark maakte de commissie slechts twee bedenkingen:

Vooreerst was zij voorstander om de laatste paragraaf van artikel 15 te schrappen :

"Le concessionnaire s'interdit de donner aux mêmes heures des concerts au Kursaal et au

Pavillon des bains" (19)

De commissieleden verkozen dat het College van Burgemeester en Schepenen zelf de uren waarop de concerten zouden doorgaan, zou vastleggen. Schepen Edmond VAN CUYL zei dat deze paragraaf enkel was opgenomen ten einde te vermijden dat er gelijktijdig op diverse plaatsen concerten zouden doorgaan zodat iedereen die interesse had in de mogelijkheid zou worden gesteld om alle concerten bij te wonen. Men kon daarvoor begrip opbrengen op voorwaarde dat er gezorgd zou worden voor een zekere tijdspanne tussen de concerten zodat de mensen de tijd zouden hebben zich te verplaatsen van het ene concert naar het andere. Alhoewel men dit voorstel kon aanvaarden, bleek dat volgens schepen VAN CUYL, misschien met uitzondering van de maand augustus, geen haalbare kaart. Waarom ?

Wat de voorgestelde periode betrof, stelde raadslid Armand TERMOTE de vraag of er concerten konden worden georganiseerd vanaf 15 juni tot 15 september in plaats van 1 juni tot 30 september, zodat de bevolking er maximum van zou kunnen genieten.

De tweede bedenking van de commissieleden was dat zij liever artikel 24 geschrapt zagen uit de concessieovereenkomst.

"Dans le cas où l'entrepreneur refusait ou négligeait de donner les fêtes mentionnées aux art.2 et 16, il sera possible chaque fois d'une amende de 200 fr. au profit de la caisse communale. Pour toute autres infractions au présent contract, l'amende sera de 25 francs" (20)

(17) Onder retributie verstaat men een billijke vergelding, hetzij van een dienstprestatie door de gemeente aan een bepaalde persoon geleverd, hetzij van het gebruik door een persoon van een zaak van het gemeentelijk openbaar domein, in zijn eigen en bijzonder belang.

Onder belasting verstaat men een prestatie ten behoeve van de gemeente, aan personen die in een gemeente verblijven of er belangen bezitten, opgelegd om in de openbare uitgaven als geheel genomen, te voorzien.

(18) Bulletin Communale de la Ville d'Ostende. Mémorial Historique, 24.02.1964, nr. 3, blz. 16.

(19) Bulletin Communale de la Ville d'Ostende. Mémorial Historique, 13.03.1864, nr. 6, blz. 37.

(20) Bulletin Communale de la Ville d'Ostende. Mémorial Historique, 13.03.1864, nr. 6, blz. 39.

Schepen Edmond VAN CUYL wees erop dat dit een gebruikelijke clause was met het oog op het vermijden van elke discussie.

Los van het advies van de Politie en Badcommissie had raadslid Napoléon Auguste DE CEUNYNCK ook bedenkingen bij artikel 17, dat het toegangsgeld regelde. Hij vond het passender om ook de Oostendenaars vrije toegang te verlenen voor het bijwonen van parkconcerten. De Burgemeester wees erop dat het toegangsgeld voor het Leopoldpark jaarlijks zo'n 600 à 800 frank opbracht en dat het opheffen ervan een serieus verlies inhield voor de Stadskas, aangezien hierdoor ook de prijs van de concessie met een equivalent bedrag diende te worden verlaagd.

Raadslid Désiré SERRUYS deelde de visie van Napoléon Auguste DE CEUNINCK en argumenteerde dat dit best mogelijk was als men de onderhoudskosten van het stadspark, opgelegd aan de concessionaris, zou vermindere- ren waardoor deze laatste geen wezenlijk verlies zou leiden. Schepen Edmond VAN CUYL weerlegde dat argument door erop te wijzen dat destijds de onderhoudskosten van het Prinsenpark onbeduidend waren.

Het voorstel van raadslid Désiré SERRUYS werd dan ook bij de stemming verworpen met pariteit van stemmen. Vier raadsleden, de heren Napoléon Auguste DE CEUNINCK, Joseph DE BONINGE, Alexis LANSWEERT en Désiré SERRUYS stemden voor, de leden Edmond VAN CUYL, Edouard DAVID-DUVIVIER, Armand TERMOTE en Jean-Ignace VAN ISEGHEM stemden tegen, terwijl twee raadsleden, de heren Désiré DE JUMNE en Edouard SEGAERT zich onthielden.

Ter compensatie en ingaande op de vraag van raadslid Armand TERMOTE beloofde het Stadsbestuur wel stappen te ondernemen bij de kolonel van het regiment om te verkrijgen dat er vanaf mei elke zondag een militair concert zou worden georganiseerd in het Leopoldpark. Steunend op artikel 17 van de concessieovereenkomst zou dit betekenen dat er voor de concerten vanaf mei tot aan de start van het badseizoen niet hoefde te worden betaald

door de Oostendenaars. Of het Stadsbestuur in haar opzet is geslaagd, heb ik niet nagetrokken.

Het ontwerp van de concessieovereenkomst, zowel het luik Casino-Kursaal als het luik Leopoldpark werd uiteindelijk bij de stemming aangenomen met acht stemmen voor, één stem tegen - de heer Edouard SEGAERT - bij één onthouding door de heer Désiré DE JUMNE.

In de Gemeenteraad van 2 mei 1864 deelde Burgemeester Jean-Ignace VAN ISEGHEM de Raad mee dat de heer Ed. JEAN akkoord ging met de gestelde concessievoorwaarden.

De Oostendse bevolking was zeker niet gelukkig dat zij diende te betalen voor het bijwonen van de concerten in het Leopoldpark. Zij beschouwden dat trouwens terecht als een supplementaire belasting.

Het betalen van die retributie of dat toegangsgeld was een onderwerp van discussie binnen de Oostendse Gemeenteraad. Zoals wij hoger zagen, waren er bij de bespreking van de concessieovereenkomst in 1864 al gemeenteraadsleden voorstander om die retributie in de concessie te schrappen.

In 1867 werd dit onderwerp opnieuw aangekaart. Tijdens de bespreking van de begroting 1867 in de Gemeenteraad van 28 januari 1867 pleitte raadslid Armand TERMOTE onder artikel 42 : Produit de la location du Casino om gratis toegang te verschaffen aan de inwoners van de stad Oostende voor het bijwonen van de parkconcerten. Het debat dat hierop volgde tussen de heren Joseph DE BONINGE, Charles JANSSENS en Armand TERMOTE werd spijtig genoeg niet genotuleerd. Het resulteerde in de belofte van de Burgemeester dat het College hieromtrent tot een overeenkomst zou proberen te komen met de concessionaris, mits desnoods het aantal concerten zoals opgegeven in de concessie-overeenkomst te verminderen.

In de Gemeenteraad van 15 april 1867 vroeg raadslid Armand TERMOTE hoever de onderhandelingen met de concessionaris ondertussen waren gevorderd. De Burgemeester Jean-Ignace VAN ISEGHEM antwoordde hem dat de onderhandelingen nog niet afgerond waren, maar dat

de Raad hierover te gepasten tijde zou worden ingelicht.

Dat bleek niet te stroken met de waarheid, want op dat moment waren de onderhandelingen met de concessionaris zelfs nog niet opgestart. Dat werd duidelijk door het feit dat de Burgemeester pas in de Gemeenteraad van 3 juni 1867 bij dringende noodzaak (21) de toestemming vroeg van de Raad dat het College zou mogen onderhandelen met de concessionaris van het Leopoldpark met het oog op gratis toegang verschaffen voor het bijwonen van de parkconcerten. De raadsleden gingen hier met eenparigheid van stemmen op in, weliswaar op voorwaarde dat er geen kosten waren verbonden voor de Stad.

In de Gemeenteraad van 27 juni 1867 stelde de Burgemeester de Raad in kennis dat bij wijze van proef de concessionaris akkoord ging om voor het komende seizoen de stadsinwoners gratis toegang te verschaffen voor de parkconcerten, zonder dat de Stad hem enige schade-loosstelling verschuldigd was.

Daarna heb ik nergens nog enige vermelding gevonden dat er ooit nog diende te worden betaald, zodat ik aanneem dat er vanaf 1867 een definitief einde werd gesteld aan het betalen van toegangsgeld door Oostendenaars voor het bijwonen van de parkconcerten.

X

X X

De concerten in het Leopoldpark genoten blijkbaar een ruime belangstelling, want tijdens de Gemeenteraad van 3 december 1869 kaartte raadslid Louis CARBON het probleem aan van het tekort aan parkstoelen. Dat er sinds 1867 niet meer diende te worden betaald om de concerten bij te wonen vond hij op zich een goede zaak, doch er waren vaak te weinig stoelen beschikbaar, omdat de eerste aanwezigen steeds een groot aantal stoelen bezet hielden voor vrienden en familie. Louis CARBON stelde voor ofwel het aantal stoelen te verhogen ofwel de concertgangers te laten betalen voor een zitje. Het stoelgeld zou ofwel de Stadkas toekomen ofwel zou het Stadsbestuur kunnen

overgaan tot een aanbesteding waarbij het stoelgeld dan zou toekomen aan diegene die de aanbesteding gegund kreeg. Burgemeester Jean-Ignace VAN ISEGHEM besliste de vraag of het voorstel van raadslid Louis CARBON door het College te laten onderzoeken.

In de Gemeenteraad van 4 april 1870 komt Louis CARBON nogmaals terug op het stoelenprobleem wanneer hij vraagt naar de stand van zaken van het onderzoek van het College. Een klassiek politiek antwoord volgt :

"Le College s'occupe de l'examin de la question" (22)

Na zeven maanden bracht het College van Burgemeester en Schepenen eindelijk verslag uit van haar onderzoek tijdens de Gemeenteraad van 12 juli 1870. Teneinde een halt toe te roepen aan het stoelenprobleem stelde het College bij wijze van proef - het betrof een voorlopige maatregel - voor om zij die de concerten bijwonen en gebruik maken van een stoel een retributie te laten betalen van vijf centiem per stoel. Hiervoor zou beroep worden gedaan op een persoon die in ruil voor de opbrengst diende in te staan uiteraard voor het ophalen van het geld alsook voor het proper houden van de parkstoelen en -banken. Na de uitbreiding van het Leopoldpark zou men dan een definitieve oplossing treffen.

Er werd ook voorgesteld om tijdens de concerten stoelen toe te laten op de grasperken teneinde de paden vrij te houden.

In de Gemeenteraad van 6 augustus 1870 vernemen wij dat het innen van het stoelgeld werd toegewezen aan een zekere mevrouw DENYS. Het innen van stoelgeld zou niet lang duren, want in 1871, nog geen jaar later, klaagt de pers naar aanleiding van de reactie van ontevreden concertgangers opnieuw het stoelenprobleem aan en de wijze waarop concerten moesten wor-

(21) Dat agendapunt stond niet agendeerd voor de Gemeenteraad, doch er diende dringend te worden onderhandeld met de concessionaris daar het (concert)seizoen voor de deur stond. Vandaar de dringende noodzaak.

(22) Bulletin Communale de la Ville d'Ostende. Mémorial Historique, 04.04.1870, nr. 3, blz. 15.

den bijgewoond. Toen op zondag 9 juli 1871 het 6de Linieregiment concerteerde op de kiosk van het Leopoldpark, krioelde het van het volk. Vóór de kiosk was alle circulatie onmogelijk. Via de pers kloeg men over de vele kindermeisjes die met baby's kwamen wandelen in het park en in de directe nabijheid van de kiosk gingen zitten. De concertliefhebbers werden dan ook constant gestoord door het gekrijs van die vele baby's. Men vond dan ook dat tijdens de concerten aan de kindermeisjes met kleintjes verboden moest worden rond de kiosk te vertoeven teneinde niemand te storen en hun zitje ter beschikking te stellen van de muzikliefhebbers.

Tevens klaagde men het tekort aan stoelen en banken aan. Er mochten zeker vier keer zoveel stoelen staan en daarnaast stelde men voor om :

"Que l'on fasse payer une taxe pour les chaises et bancs" (23)

Hieruit blijkt dat men in 1871 geen stoelgeld meer inde voor het bezetten van de zitjes en banken tijdens de parkconcerten .

Het stoelenprobleem moet blijkbaar een constante zijn geweest in het concertgebeuren van het Leopoldpark. Zo maakte de pers in 1883 opnieuw gewag van lezersbrieven waarin opnieuw problemen met de stoelen op de concertdagen werden aangeklaagd. Ook nu klaagden de concertgangers erover dat de stoelen rond de kiosk reeds lang op voorhand waren ingenomen, niet door geïnteresseerden, maar hoofdzakelijk door dienstmeisjes die met kinderen naar het park kwamen. Zij die de concerten wilden komen bijwonen hadden dan bijgevolg geen plaats.

Vandaar dat ook nu weer de idee werd geopperd om, naar analogie van de dijkstoelen, een kleine bijdrage - stoelgeld - te vragen voor de stoelen rond de kiosk. Als men het stoelgeld democratisch hield, kwam men tegemoet aan de bekommernis van zij die de concerten wilden bijwonen terwijl de Stad er ook financieel voordeel kon uithalen.

Ondanks de vaak terugkerende vraag om stoelgeld te vragen voor het gebruik van de parkstoelen en -banken tijdens concerten, blijkt dat men buiten die ene proefperiode in 1870 daar geen gebruik van heeft gemaakt.

X

X X

Het zou een titanenwerk zijn om na te gaan welke harmonieën, fanfares, koren, enzovoort ... er optraden in het Leopoldpark. Dat vergt een studie op zich en is zeker niet de opzet van dat artikel. Wel is het mogelijk grove lijnen te schetsen.

Aanvankelijk waren het steeds dezelfde muziekensembles die er kwamen optreden. Naast een occasionele harmonie of fanfare waren dat in hoofdzaak militaire muziekkapellen, de fanfare van de Burgerwacht en de harmonie Euterpe.

Pas later met het oprichten van het Bestendig of Permanent Festival tijdens het badseizoen vanaf 1899 krijgen wij een grote diversiteit aan muziekensembles, zowel vanuit het binnen- als buitenland. Met de oprichting van het Bestendig Festival wordt de bloeitijd van de parkkiosk en andere stadskiosken ingeluid. Dat zou duren tot in de jaren negentienhonderd zestig. Let wel dat gedurende heel deze periode de meeste openluchtconcerten werden georganiseerd op de kiosk van het Wapenplein.

Om toch een beeld te kunnen vormen van wie er allemaal kwam concserteren in het Leopoldpark tijdens de bloeiperiode heb ik mij de moeite getroost de jaren 1937 en 1938 te analyseren (24).

In het jaar 1937 werden er minstens 32 concerten georganiseerd in het Leopoldpark. Die 32 concerten werden gebracht door niet minder dan 28 verschillende muziekensembles.

---

(23) L'Echo d'Ostende, jg. 7, 16.07.1871, nr. 701, blz. 2.

(24) Voor 1937 loopt de analyse over de periode 04.07.1937 tot en met 20.08.1937. Voor 1938 loopt de analyse over de periode 06.06.1938 tot en met 12.09.1938. Buiten die twee periodes heb ik voor het Leopoldpark geen enkele andere concertmelding teruggevonden.

75% of 21 van die muziekensembles kwamen uit Frankrijk. De zeven andere waren Belgische ensembles. De Franse muziekkorpsen kwamen uit tien verschillende departementen, doch hoofdzakelijk uit de Nord (42,8 % = 9 ensembles).

Wat de genres aangaat stelde ik voor 1937 een min of meer evenwichtige verdeling vast : 7 koren (25 %), 7 harmonieën (25 %), 9 fanfares (32,1 %) en 5 andere (17,8 %).

4 van de 7 koren waren afkomstig uit België (3 uit Vlaanderen, 1 uit Wallonië) en 3 uit Frankrijk. Van de harmonieën kwamen er 5 uit Frankrijk en 2 uit België (1 uit Vlaanderen en 1 uit Wallonië). De fanfares kwamen allemaal op 1 na uit Frankrijk. De 5 andere, waaronder een trompetensemble en een symfonisch ensemble, waren allemaal afkomstig uit Frankrijk.

Voor het jaar 1938 telde ik minstens 53 concerten, gebracht door 45 verschillende ensembles. 22 ensembles kwamen uit België, 15 uit Frankrijk, 1 uit Nederland en 1 uit Groot-Brittannië. De Franse muziekverenigingen kwamen ook dat jaar hoofdzakelijk uit het departement van de Nord (7 van de 15 ensembles).

Wat de genres betreft was er dat jaar een overwicht van de koren (17 of 42,2 %) en de fanfares (15 of 33,3 %). Er waren slechts 4 harmonieën en 7 diverse ensembles.

Van de 19 koren kwamen er 16 uit België (15 uit Vlaanderen en 1 uit Wallonië). De overige 3 waren van Franse origine. 9 van 15 fanfares kwamen eveneens uit België (8 uit Vlaanderen en 1 uit Wallonië). De rest kwam uit Frankrijk. De harmonieën (3 van de 4) en de diverse (4 van de 7) kwamen hoofdzakelijk uit Frankrijk.

Alhoewel dit slechts een steekproef is, mogen wij aannemen dat het Bestendig Festival voor een gevarieerd concertprogramma zorgde. Er was voor elk wat wils.

Met het opdoeken van het Permanent of Bestendig Festival kwamen de kiosken veel minder aan hun trekken. Op vandaag wordt de kiosk in het Leopoldpark zo goed als niet meer gebruikt, in tegenstelling tot onze tweede kiosk op het Wapenplein, waarvan er sinds een aantal

jaren in het kader van de zomerpleiade, alsook daarbuiten weer veelvuldig gebruik wordt gemaakt.

DE BRAND

In het kader van de Oostendse zomerfeesten stond er voor maandag 14 augustus 1876 om 21.00 uur een groots vuurwerk geprogrammeerd in het Leopoldpark. De toegangsprijs bedroeg 1 fr. Talrijke bezoekers kwamen die avond naar het stadspark afgezakt. Hen wachtte een onvoorzien exclusief spektakel. De opkomende nevel zorgde die avond reeds voor een bijzondere sfeer. Het spektakel bereikte echter pas zijn hoogtepunt toen gensters van het vuurwerk op het dak van de rustieke houten kiosk terecht kwamen. Het strodak vatte onmiddellijk vuur en in een minimum van tijd stond de kiosk in lichterlaaie. Van een exclusief, weliswaar sinister spektakel gesproken. Meteen troepte een massa volk, nu ramptoeristen, samen op het grasperk voor de kiosk.

De brandweerlui konden niet verhinderen dat de kiosk volledig in de vlammen opging. Hun eerste opdracht bestond erin te verhinderen dat de vlammen zouden overslaan op de omringende bomen en struiken. De bluswerken duurden van 22.30 tot 01.30 uur. Pas na drie uur had men de vuurhaard gedoofd. Slechts enkel verkoolde resten bleven overeind. De pompiers bleven echter permanentie houden tot in de vroege morgen om eventuele opflakkeringen te bestrijden.

De pers vatte de kioskbrand eerder op als een grappig fait-divers. *L'Echo d'Ostende* beschreef de brand als "*Le bouquet du feu d'artifice*" (25), terwijl de *Feuille d'Ostende* sprak van : "*le brillant spectacle*" (26)

Deze laatste krant ging zelfs nog een stap verder door de spot te drijven met het Stadsbestuur, haar mandatarissen en haar brandweerkorps :

(25) *L'Echo d'Ostende*, jg. 12, 17.08.1876, nr. 1235, blz. 2.

(26) *Feuille d'Ostende*, jg. 56, 19.08.1876, nr. 5835, blz. 1.

“C’était vraiment ravissant, surtout quand M. le Bourgemestre, le bâton du commandement majestueusement placé sous le bras, se tenait devant l’incendie : Il était là dans son apothéose ! Oh ! qu’il était beau ! On a aussi régala le public d’une exhibition de nos pompes à incendie qui ont admirablement manoeuvré...au siffler. En somme, fête complète, admirable, réussie ! Nos remerciements bien sincères à l’interessante administration communale de notre bonne ville” (27)

Blijkbaar werkten de pompen van de Brandweer niet zo best. Misschien is dat de reden waarom het drie uur duurde vooraleer de brand onder controle was.

Vermeldenswaard is zeker de anekdote met betrekking tot de kioskbrand die in een niet nader vernoemde krant werd gepubliceerd. In hoeverre ze strookt met de waarheid, laat ik in het midden. Twee jonge kerels die hadden vernomen dat het brandde in het Leopoldpark snelden ter hulp. Toen zij aan de ingangspoort van het park arriveerden werden zij echter door een ambtenaar tegengehouden die hen 1 fr. inkomgeld vroeg.

Quasi onmiddellijk na de brand moeten in afwachting, van een beloofde nieuwe gietijzeren kiosk gestart zijn met de bouw van een voorlopige houten niet-overdekte estrade ter vervanging van de afgebrande kiosk, want amper drie dagen na het drama lezen wij op 17 augustus 1876 in de pers :

“... les concerts se donneront sur une estrade provisoire qu’on installe actuellement” (28)

Tegen zondag 20 augustus 1876 moet die estrade al voltooid zijn geweest, daar er die dag om 16.30 uur een concert in het park doorging door het muziekkorps van het 4de linieregiment onder leiding van de heer M. MULDERMANS.

In de Gemeenteraad van 11 juli 1881 opperde schepen Jacques MONTAGNIE de idee dat het goed zou zijn om die estrade te overdekken met een baldakijn in zeildoek. De kostprijs zou niet meer bedragen dan 600 fr. Raadslid Charles PAVOT vond 600 fr. voor een zeildoeken baldakijn dat vaak hernieuwd zou moeten worden te duur. Hij gaf er de voorkeur aan een nieuwe kiosk op te richten. De Schepen wees Charles PAVOT erop dat de bouw van een nieuwe kiosk op dat ogenblik niet haalbaar was. Wat de reden hiervoor mocht zijn, daar heb ik het raden naar. Toch werd Charles PAVOT er ook op gewezen dat zeildoeken van degelijke kwaliteit verscheidene jaren konden meegaan.

Tijdens het debat stelde raadslid JANSSENS Charles dat een zeildoeken afdekking absoluut niet mooi oogt. Hij was ook voorstander om tegen volgend jaar een terras voor concerten aan te leggen, verbonden aan het parkpaviljoen.

Uiteindelijk ging men over tot de stemming van het voorstel van schepen Jacques MONTAGNIE. Op raadslid Charles PAVOT na ging iedereen akkoord.

(wordt vervolgd)

---

(27) Feuille d’Ostende, jg. 56, 19.08.1876, nr. 5835, blz. 1 en 2.

(28) zie voetnoot 26